

מסירת נפש
צריכה להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה
(תיקונה של אסתר לפגמו של שאול)

ד"ר אבי וינרוט, עו"ד

לעילוי נשמות:

משה לביא ז"ל – ממייסדי קהילת "ההלל" ר"ג

אבי מורי ה"ה משה אהרן ב"ר מרדכי אליעזר וינרוט ז"ל
אמי מורתני, אצילת הנפש, ה"ה דרייזל וינרוט ע"ה (בת ר' אריה אפטרגוט ז"ל)

נלבי"ע י' באדר תשע"ג

חמותי, ה"ה נעכא (נלי) שטרנטל (בת ר' מנחם הלוי שיף ז"ל)

ת.נ.צ.ב.ה

אסתר

פרק ד

א ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה: **ב** ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק: **ג** ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: **ד** ותבואינה (ותבואנה) נערות אסתר וסריסה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שכו מעליו ולא קבל: **ה** ותקרא אסתר להתן מסריסי המלך אשר העמיד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: **ו** ויצא התן אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: **ז** ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גני המלך ביהודים לאבדם: **ח** ואת פתשגו כתב הדת אשר נתן בשושן להשמדם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה: **ט** ויבוא התן ויגד לאסתר את דברי מרדכי: **י** ותאמר אסתר להתן ותצוהו אל מרדכי: **יא** כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וזיה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש יום: **יב** ויגידו למרדכי את דברי אסתר: **יג** ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים: **יד** כי אם תחירש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת וביית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות: **טו** ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: **טז** לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונעתי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי: **יז** ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר:

* האם נלשו לזרעם וזלל את ואשו כי חסו או נעצק ?

מגילת אסתר ה

המלכות נכח פתח הבית : ב ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בחצר
 נשאה חן בעיניו וישט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב
 אסתר ותגע בראש השרביט : ג ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה
 בקשתך עד הצי המלכות ונתן לה : ד ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא
 המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו : ה ויאמר המלך מהרו את המן
 לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר :
 ו ויאמר המלך לאסתר במשתה תיין מה שאלתך ונתן לה ומה בקשתך עד
 הצי המלכות ותעש : ז ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי : ח אם מצאתי חן
 בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך
 והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך : ט ויצא המן
 ביום ההוא שמת ומיטב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא יקם ולא

ה'ר"א יחי כרחוב ספק חם אכזר המלכה . טז : ויאמר לו ספק טז לך . טז : יבא ספק ויבא . טז : חצי חסר בסמוכים

תרגום

בר פרטשהא בר נותא פר אנג בר סומקך בר
 עסלק בר אליפו בר עשו רשיעא : ב ותוה פר חזא
 סלקא ית אסתר סלקתא קיסא בר : טיסא בדרתא
 ותריפין עינתא ולנן דסעין ומספלא בלפי שמיא
 סן גר אסעינה רחמין בעיניו ואושיט סלקא לאסתר
 ות הנדא דרהבא דנהה נקט בידיה וקריבת אסתר
 וקפח לידא ואחידת ברישא דהנדא : ג ואטר לה
 סלקא סה צרוך אית ליה אסתר סלקתא ימה
 בעותיה אפילו אם אנת בעיא לפלגות מלכותי
 אהנינה ליה לחוד לסבני בית סוקרשא דאיהו קאם
 בהחום פלגות מלכותי לא אהן ליה דהכדון קומית
 בשבועה לגשם ערבא וסנבלט חורונאה וטוביה
 עבדא עמונאה דלא למשבק לסבני יתיה דדחל
 אנא סן יהודאי דלקא יסדרון בי הדא בעותא לא
 אעבד ליה סלקא אחריית די אנת בעיא סני אגזור
 ותתעבד בבחילו ורעותיה אחיוב ליה : ד ואסבת
 אסתר אין על סלקא שפיר יתני סלקא והמן ויקא
 רין לשירותא דעבדת לכוון : ה ואטר סלקא אחיאו
 ית הסן למעבד ית פתגם גיורת אסתר ועל סלקא
 והסן למשמנא די עבדת אסתר : ו ואטר סלקא

מגילת-סתרים

ה' יצאה, ויפנו הכל אל הרחמים ולא לחזור אחז סיבות.
 (ד) **ותשלח בגדים להלביש את מרדכי.** מחמת שהיה הכל בהסתר מה הוא לא ואף
 בדיבור ע"י השליח היו נוהרין. ושלחה לו בגדים אף שהיה לו בגדים לרמוז לו כי אצל
 רחמים צריך ג"כ סיבות, ע"כ באם יש גזירה תתחיל לבקש מאת המלך והשרים כמו
 שמצינו כמה פעמים בש"ס (מגילה ט"ז). ששלחו זה לזה סימנין לסימן. **ולא קבל.** רומז
 שסיבות לא יועילו ולכך שלחה להתן שהיה נאמן ביתה לגלות לה על ידו.
 (ז) **ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו.** לשון מקרה קשה כי אין זה מקרה אלא גזירה
 מהש"י. לכן נראה הכוונה שקרה לו שלא כרע ולא השתחוה להמן (שנסתלקה ממנו הבחירה
 וכמש"ל) ועל ידו באה הצרה הזאת לכלל ישראל, ומשום זה בלתי אפשרי שיהיה הוא
 המשתדל לישועת ישראל כי אין קטיגור נעשה סניגור. ואת פרשת הכסף וגוי ביהודים
 לאבדם. ואת פתשגן הכתב אשר נתן בשושן להשמידם. הדבר מבואר כמו

אמר לו משה עמו

אחר זאת ובית־אביה תאבדו ומי יודע אסתר עלת בואת הנעת לפלכות : טו ותאמר
אסתר להשיב אל־מרדכי : טז לך פנחס את־פלתיחותיהם הנמצאים בשושן וצומו
עלי וא־תאבדו וא־תשהו ששת ימים לילה ויום נבדאני ונערתי אנוס בן זבול
אבוא אל־המלך אשר לא־יכרה וכאשר אבדתי אבדתי : יז ויעבר מרדכי וישלכל
אשר־צוהה עליו אסתר : ח א ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד
בחצר בית־המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על־כסא מלכותו בבית

הוא : כנס לך כל טובים טז : וישו פו ועל כסאו : יכחות קל וכלבו חברה : חמיס וז ויסר חלדי : טז : ויהי כיום השלישי
והכס המלכות : טז יז עבר פ' חס : וספד בחורטת חסן חנוניות : מגילת אסתר ד ה טז :

תרגום

אחרי כן וכן אבדה עלמא וישיב יהוון ויהוון כתי
עלמא בן זר בעלי דבדיהון ואנה הניסח בית
אבההה הובדון על שהיא הובקה וכן הוא חספא
די ונדע אין לשמא דאנהא בעידנא דהא את חספא
לסתון מלכותא : טו נאמנה אסתר לסיבאל
ונבריא אל לאהבא לנת מרדכי : טז אייל פנוס נת כל
יהודאי די אשהפחון בשושן וצומו עלי לא תיכרון
ולא השתון חלמא יוסין וצלו קדם סבי עלמא
בליליא וביסמא ואוף אנא ועולמתי נצום תיכרון
וכתר בן איעיל לנת מלכא דלא כדנא ותיכמא
דהוקדית מן ביה נשי ואבפרית כנך באונקס פרון
אוכר מן מי עלמא סרין כגין פורקן עשא ביה
ישראל : יז וקנס וקנס מרדכי ועבר על חרות חנא
דפסקא וצוקא נזר ויוב על קסמא ועבר ככל די
פקרת עליו אסתר ויהו בוקמא הליחא דפסקא
ולבשה אסתר לבושי מלכותא וישרת עלה רוח
קודשא וקסה וצליאת פרתת דבית מלכא נואה

1228567

מגילת-סתרם

האובדים מארץ אשור והיינו עובדי על דת וזהו שאמר להשמיד. במה או להרוג היינו מי
שלא ירצה להפוך את דתו יהרגנו או לאבד מי שירצה להפוך דתו, ואז יהיה מהאובדים
וזוה לאבד ובוזה ישמזו היהודים מכל וכל.

ד (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. ידע הגזירה אשר נגזרה ברוח הקודש, והיה
יודע כי דרך העם שלא שב עד המכהו רק חוזרים על סיבות לבקש משרי המלך על נפשם
וכיוצא מסיבות הרבים, ובהיותו יודע מפי אליהו וכמבואר במדרש כי אם ה' צבאות יעץ
ומי יפר ואין הסיבות מועילין כלל ותפילה מועלת תמיד כי אפילו חרב חדה מונחת על
צוארו של אדם לא ימנע עצמו מן הרחמים. ומרדכי היה מוחזק לנביא על כל העולם. ולכך
קרע בגדיו כעל מת כי קריעה הוא על דבר שעבר ואי אפשר לתקן כפי הנראה להורות כי
גזירה כלה ונחרצה יצאה מפי הש"י ולא יחזרו אחר סיבות כי נגד גזירת הש"י לא יועיל
סיבות ורק תפלה ותחנונים ירבו אולי יתעשת אלקים לבטל הגזירה. ולכך כתיב שק ואפר
יצע לרבים, בלשון עתיד לומר שכל עשיותיו שעשה היו בכדי ששק ואפר יצע לרבים
מהמון, ולא יחזרו אחר הסיבות בהיותן רואין שמרדכי היושב בשער המלך לא חזר אחר
סיבות ומתאבל על מת.

(כ) ויבא עד שער המלך. רימו שלא רצה ליכנס כלל לשער המלך כי נשבע שלא לפשוט
השק ואין לבא אל שער המלך בלבוש שק, וממילא ידעו הכל שאינו רוצה לחזור אחר
סיבות והיה תמיד עסוק בשקו. ובוזה היה ידוע לכל העולם כי אינו נכנס לשער המלך כלל.
כי אין לבא אל שער המלך. ומזה ידעו העולם שבכבואה נאמרה לו שכלה ונחרצה ומאת

אמר המן לאחשורוש אלהיהם של אלו שונא זמה העמד להם זונות ועשה להם משתה וגזר עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם שנאמר לעשות כרצון איש ואיש, כיון שראה מרדכי כך עמד והכריז עליהם ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשורוש שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטיגוריא כדי שיהא פתחון פה עם מדת הדין לקטרג עליכם לפני הקב"ה ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה, א"ר ישמעאל שמונה עשר אלף וחמש מאות הלכו לבית המשתה ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו, מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקב"ה ואמר לפניו רבונו של עולם עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישין לבבם ואמונתם ממך, אם רצונך אבד אומה זו מן העולם, כי אינם באים בתשובה לפניך, אמר הקב"ה תורה מה תהא עליה, אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו למחות את ישראל, באותה שעה אמר הקב"ה למה לי אומה שבשבילה הרביתי אותותי ומופתי לכל הקמים עליהם לרעה (שם / דברים / ל"ב)¹ אשביתה מאנוש זכרם מיד אמר הקב"ה לשטן הבא לי מגילה ואכתוב עליה כלייה, באותה שעה הלך השטן והביא לו מגילה וכתב עליה מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקב"ה וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכייתה, ואמרו לפניו רבש"ע אם ישראל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכין בעולם שנא' (ישעיה ל"ג)² הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, כיון ששמעו חמה ולבנה כך אספו נגהם שנאמר (שם / ישעיהו / נ')³ אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשינה ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה כי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים, אמרו לו מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשורוש ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכולותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לו למשה אי רועה נאמן כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית שנאמר (תהלים ק"ו)⁴ לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית, מה תענה על הצרה הזאת (ישעיה ל"ז)⁵ כי באו בנים עד משבר וגו', אמר לו משה כלום יש אדם כשר באותו הדור אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ובקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו, כיון שהגידו לאסתר מיד ותתחלחל המלכה מאד, מהו ותתחלחל מלמד שפרסה נדה.

1. דברים פרשת האזינו פרק לב פסוק כו: אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם:
2. ישעיהו פרק לג פסוק ז: הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון:
3. ישעיהו פרק נ פסוק ג: אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם: o
4. תהלים פרק קו פסוק כג: ויאמר להשמיים לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית:
5. ישעיהו פרק לז פסוק ג: ויאמרו אליו זה אמר חזקיהו יום-צרה ותוכחה ונאצה היום הצהי באו בנים עד-משבר וכס און ללדה:

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

אסתר

פרק ז

א ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק ויעקה גדולה וימרה: **ב** ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק: **ג** ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: **ד** ותבואינה (ותבואנה) נערות אסתר וסריסה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: **ה** ותקרא אסתר להתה מסריסי המלך אשר העמיד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: **ו** ויצא התה אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: **ז** ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנאי המלך ביהודים לאבדם: **ח** ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה: **ט** ויבוא התה ויגד לאסתר את דברי מרדכי: **י** ותאמר אסתר להתה ותצוהו אל מרדכי: **יא** כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל הוצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וזיה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש יום: **יב** ויגידו למרדכי את דברי אסתר: **יג** ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים: **יד** כי אם תחריש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת גבית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות: **טו** ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: **טז** לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן ובכו אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי: **יז** ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר:

- לאבדם = לא בדם. ונתן אגרות.
- ① אם כן, בפניו היו עומדין אסתר ואשר לא ידעו להגות את אלהים?
  - ② אסתר אמרה: י' כן, אם קראו לי, ונתן אגרות לי בנינו. היא נשמח. מיני השמחה היא כנין ויחוש מה היא אצלו - מלבד היא מוציא. מיני היא אגרות אסתר, אדם בני אדם?
  - ③ מיני פיו (הוא) "ואה עמי ונתן אגרות"?

שמואל א

פרק טו

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׁאוּל אֲתִי שְׁלַח יי' לְמַשְׁחָה לְמִלְכָּה עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דְּבָרִי יי': **ב** כֹּה אָמַר יי' צְבָאוֹת פְּקֹדֹתַי אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּלְךָ לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם לוֹ בְּדָרְךָ בְּעֵלְתוֹ מִמְצָרִים: **ג** עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָ אֶת עִמָּלְךָ וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוּד וְעַד שֶׁה מִגְּמַל וְעַד חֲמוּר: **ד** וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל אֶת הָעַם וַיִּפְקְדֵם בַּשְּׂלָאִים מֵאֲתִים אֶלְפֵי רִגְלֵי וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה: **ה** וַיָּבֵא שְׁאוּל עַד עִיר עִמָּלְךָ וַיִּרְבַּ בַּנְּחָל: **ו** וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֵל הַקִּינִי לְכוּ סְרוּ רִדּוֹ מִתּוֹךְ עִמָּלְקִי פֶן אֲסַפֶּה עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה חֲסֵד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵלּוֹתָם מִמְצָרִים וַיִּסַּר קִינֵי מִתּוֹךְ עִמָּלְךָ: **ז** וַיֵּץ שְׁאוּל אֶת עִמָּלְךָ מִחוּלְיָה בּוֹאֶף שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מְצָרִים: **ח** וַיִּתְּפֹשׂ אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עִמָּלְךָ חֵי וְאֶת כָּל הָעַם הַחֲרִים לְפִי חָרָב: **ט** וַיִּחַמַּל שְׁאוּל וְהָעַם עַל אֲגַג וְעַל מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבְּקָר וְהַמְּשֻׁנִים וְעַל הַכָּרִים וְעַל כָּל הַטּוֹב וְלֹא אָבּוֹ הַחֲרִימָם וְכָל הַמְּלָאכָה נִמְבָּזָה וַנִּמַּסְתָּ אֶתְּהָ הַחֲרִימָה: **י** וַיְהִי דְבַר יי' אֵל שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: **יא** נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שְׁאוּל לְמִלְכָּה כִּי שָׁב מֵאֲחֲרַי וְאֶת דְּבָרִי לֹא הִקִּים וַיִּחַר לְשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֵל יי' כָּל הַלַּיְלָה: **יב** וַיִּשְׁכַּם שְׁמוּאֵל לְקִרְאֵת שְׁאוּל בַּבֶּקֶר וַיִּגַּד לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בֵּא שְׁאוּל הַכֶּרְמֶלָה וְהִנֵּה מְצִיב לוֹ יָד וַיִּסַּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: **יג** וַיָּבֵא שְׁמוּאֵל אֵל שְׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאוּל בְּרַחֵף אֶתָּה לִי' הַקִּימְתִי אֶת דְּבַר יי': **יד** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְהָה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי וְקוֹל הַבְּקָר אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁמֵעַ: **טו** וַיֹּאמֶר שְׁאוּל מֵעִמָּלְקִי הִבִּיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעַם עַל מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבְּקָר לְמַעַן זָבַח לִי' אֱלֹהֵיךָ וְאֶת הַיּוֹתֵר הִיחַרְתָּ: **טז** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׁאוּל הֲרָף וְאֶגִּידָה לְךָ אֶת אֲשֶׁר דָּבַר יי' אֵלַי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ דְּבַר יי': **יז** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִם קִטַּן אֶתָּה בְּעֵינַיִךְ רֹאשׁ שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֶתָּה וַיִּמְשַׁחֵךְ יי' לְמִלְכָּה עַל יִשְׂרָאֵל: **יח** וַיִּשְׁלַחֵךְ יי' בְּדָרְךָ וַיֹּאמֶר לֵךְ וְהִחַרְמְתָה אֶת הַחֲטָאִים אֶת עִמָּלְךָ וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד כְּלוֹתָם אֲתָם: **יט** וְלָמָּה לֹא שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל יי' וַתַּעַט אֵל הַשְּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי יי': **כ** וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֵל שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יי' וְאַלְכֵה בְּדָרְךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי יי' וְאַבִּיא אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עִמָּלְךָ וְאֶת עִמָּלְךָ הַחֲרַמְתִּי: **כא** וַיִּקַּח הָעַם מִהַשְּׁלָל צֹאן וּבְקָר רֵאשִׁית הַחֲרָם לְזָבַח לִי' אֱלֹהֵיךָ בַּגִּלְגָּל: **כב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפֹץ לִי' בְּעֵלּוֹת וּזְבָחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יי' הִנֵּה שְׁמַע מְזַבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֻלְבֵי אֵילִים: **כג** כִּי חֲטָאתָ קָסַם מְרִי וְאַנּוּן וַתִּרְפִּים הַפְּצַר יַעַן מְאַסְתָּ אֶת דְּבַר יי' וַיִּמְאַסֶּךָ מִמְּלִיכָה: **כד** וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֵל שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי כִּי עֲבַרְתִּי אֶת פִּי יי' וְאֶת דְּבָרֶיךָ כִּי יֵרֵאתִי אֶת הָעַם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם: **כה** וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמָּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לִי' וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׁאוּל לֹא אֲשׁוּב עִמָּךְ כִּי מְאַסְתָּה אֶת דְּבַר יי' וַיִּמְאַסֶּךָ יי' מִהָיִוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל: **כו** וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לְלֶכֶת וַיַּחֲזֹק בְּכַנּוֹף מַעִילוֹ וַיִּקְרַע: **כז** וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי שְׁמוּאֵל קְרַע יי' אֶת מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶיךָ הַיּוֹם וַנִּתְּנָה לְרַעַף הַטּוֹב מִמֶּךָ: **כח** וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֹר וְלֹא יִנָּחַם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם: **כ** וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עַתָּה כַּבְּדֵנִי נָא גַּד זְקִנִי עִמָּי וְנִגַּד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמָּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לִי' אֱלֹהֵיךָ: **לא** וַיִּשָּׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרַי שְׁאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁאוּל לִי': **לב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עִמָּלְךָ וַיִּלְכֵד אֱלֹהֵי אֲגַג מֵעַדְנָת וַיֹּאמֶר אֲגַג אֲכֹסֶר מֵר הַמּוֹת: **לג** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כְּאֲשֶׁר שִׁכְלָה נְשִׁים חָרְבָה כֵּן תִּשְׁכַּל מְנַשִּׁים אֲמַף וַיִּשְׁפֹּף שְׁמוּאֵל אֶת אֲגַג לְפָנָי יי' בַּגִּלְגָּל: **לד** וַיִּלְכֵד שְׁמוּאֵל הַרְמַתָּה וְשְׁאוּל עָלָה אֵל בֵּיתוֹ גְּבַעַת שְׁאוּל: **לה** וְלֹא יָסַף שְׁמוּאֵל לְרֹאוֹת אֶת שְׁאוּל עַד יוֹם מוֹתוֹ כִּי הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֵל שְׁאוּל וַיִּי נָחַם כִּי הִמְלִיךָ אֶת שְׁאוּל עַל יִשְׂרָאֵל:

דרשות הר"ן הדרוש השביעי

וכן מלכות שאול אינה קושיא אצלנו, אף על פי שלא היה בימיו מושל בשבט יהודה, שהוא לא הבטיחו שלא יקום לעולם מלך אלא משבטו כמו שפירשנו, אבל הודיע שמעת שהתחיל מלכותם לא תסור ולא תיפסק לגמרי. ולכן מלך שאול אף על פי שלא היה משבט יהודה מושל ומלך, לפי שלא *
היה בשבט יהודה ראוי למלכות כמוהו, כאשר העיד הכתוב (שמ"א י כד) כי אין כמוהו בכל העם. *
 ולא הבטיחו יעקב ליהודה, אלא שמעת שתתחיל לו המלכות לא תסור ממנו, ואין ההסרה נופלת אלא בדבר שכבר התחיל.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

שאול מ. אין גשם יזל עמו סגו כמלאו- גשם נחמין א לנאין?

(ו) ומכל זה מבואר שכל אלה דברים אשר גזרה חכמתו יתב' שמו להעריך בעולמו ענינים המסיבים לבו אחורנית והוא בבחירתו החפשית יבחור בטוב ואז יקרא לו ירא את ד' כי אף מיראתו ממנו לא פנה אל רהב יצרו המתגבר עליו בכל יום. ובזה בארנו מאמר המדרש פ' בשלח ע"פ ויאמר משה אל יהושע. למה ליהושע, אמר לו זקנך אמר את האלהים אני ירא, ובזה כתיב ולא ירא אלהים. יבא בן בנו של מי שאמר את האלהים אני ירא ויפרע ממי שנאמר עליו ולא ירא אלהים ע"כ. ולפי דרכנו כונת המדרש ע"פ מה דאמרינן בסנהדרין (ד' כ') שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ. להעמיד להן מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואיני יודע איזה מהן תחלה. כשהוא אומר כי יד על כס יה מלחמה לד' בעמלק. הוי אומר להעמיד להן מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ד' למלך. עכ"ל הגמרא. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בה' מלכים. והביא ראיה מקרא דשמואל שאמר לשאול אותי שלח ד' למשחך למלך על ישראל לך והכית את עמלק. הרי שהקדים לצווי מלחמת עמלק מניית המלך [ובמק"א ישבנו מה שלא הביא הר"מ ז"ל פסוק שהביא הש"ס דיד על כס וגו'] הרי אנו רואין דאין מקום למצות מחיית עמלק כ"א כשיש מלך בישראל. ובארנו בזה מה שהשיב שאול לשמואל כששב מהמלחמה ושמואל אמר לו מדוע בזית את דבר ד' על מה שהחיה את אגג ולקח מהשלל והשיב כי יראתי את העם ואשמע בקולם ונראה שכונת תשובתו הזאת דאמרינן ביומא (דף כ"ב) וירב בנחל על עסקי נחל מה על נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה על כמה נפשות על אחת כמה וכמה ואם חטא בהמה מה חטאה ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו ע"ש בגמרא. ומנטייתו זאת לצד החמלה היתה עצתו לפרוק מעליו כח המלוכה ואף דקיי"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. היינו היכא שמחזיק בעיקר מלכותו רק שרצה עתה למחול להאיש שמרד בו. אבל שאול רצה להשפיל עצמו מעיקר מלכותו. וכיון שאינו מחזיק עצמו למלך ממילא בטל דין מחיית עמלק כמו שבארנו דבלא מלך ליכא מצוה דמחיית עמלק. והנה גדר המלך תנן בהוריות (דף י') איזהו נשיא זה מלך שנא' מכל מצות ד"א שאין על גביו אלא ד' אלקיו. אבל אם המלך מתיירא מבו"ד אינו בגדר מלך. וכן אמר בירושלמי שם כל ימיו שברח דוד מפני אבשלום אלו הי' חטא הי' מתכפר בכשבה ובשעירה כהדיוט ולא בשעיר כמלך שהרי הי' עליו מורא בו"ד. הרי אף שנמשח בשמן המשחה והי' מלך רבות בשנים. מ"מ כיון שהי' עליו מורא בו"ד אין לו דין מלך. וזה שאמרה אביגיל לדוד שאין לנבל דין מיתה כמורד במלכות מפני שעדיין לא יצא טבעו של דוד בעולם ולא נתחזקה מלכותו שלא יהא עליו מורא בו"ד כדאיתא במגילה (דף י"ד) וזה הי' תשובתו של שאול כי יראתי את העם ואשמע בקולם היינו שלא החזיק בתוקף כח מלכותו שלא יהא עליו מורא בשר ודם. וממילא אין לו דין מלך. וכיון שאין לו דין מלך הי' יכול לשמוע בקולם ליקח השלל כי נתבטלה מצות מחיית עמלק אז מחמת שבטל כח מלכותו שהוא המביא למצות מחיית עמלק. וע"ז השיב לו שמואל כי מאסת דבר ד' וימאסך ד' מהיות מלך על ישראל. ולשון זה צריך ביאור מה שכינה אותו לממאס דבר ד'. ולדברינו א"ש כי יש מי שמבטל מ"ע בידים כגון שהגיע זמן מצה או סוכה והוא מבטלה. ויש שאינו מבטלה בידים רק שעושה טצדקי לפטור נפשו ממנה. כמ"ש בברכות (דף ל"ה) דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמין לחייבן במעשר. דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות חצרות וקרפיות כדי לפטורן ממעשר. והנה גם דורות האחרונים אינם מבטלין בידים העשה דהא התורה פטרה התבואה כשהכניסה דרך גגות. רק שאעפ"כ גדול עונו שעושה טצדקי למיפטר נפשו מן המצוה. ולזה יקרא ממאס דבר ד' כי לא חמד לעשות המצוה כמצווה עליו ואדרבה ישתדל להפטר ממנה. וזה כונתו באמרו כי מאסת דבר ד' כי אף שהיה בידך להסיר מעליך משרת המלוכה ואז ממילא יתבטל מצות מחיית עמלק כתקונה. אבל הרי מאסת את דבר ד' כי עשית טצדקי למיפטר נפשך ממצוה. וימאסך ד' ממלך על ישראל החפץ לד' בעולות וגו' ולכן ארז"ל ביומא (דף כ"ב) בשעה שאמר וירב בנחל יצאתה ב"ק ואמרה אל תצדק הרבה. ובשעה שאמר לדואג טוב אתה ופגע בכהנים אמרה אל תרשע הרבה. היינו שהדברים

סותרים זא"ז שבשעת מלחמת עמלק הסיר המלוכה מעליו ובשעת מעשה דנוב עיר הכהנים דנם למורד במלכות:

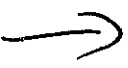
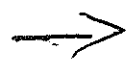
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

שמואל א

פרק טו

א ויאמר שמואל אל שאול אתי שלח יי למשחך למלך על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי יי ב כה אמר יי צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלתו מצרים: ג עתה לך והפיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שיה מגמל ועד חמור: ד וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים את איש יהודה: ה ויבא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל: ו ויאמר שאול אל הקניי לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן אספה עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים ויסר קניי מתוך עמלק: ז ויך שאול את עמלק מחוילה בואף שור אשר על פני מצרים: ח ויתפש את אגג מלך עמלק חי ואת כל העם החרים לפי חרב: ט ויחמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר והמשנים ועל הכרים ועל כל הטוב ולא אבו החריםם וכל המלאכה נמבזה ונמס אתה החרים: י ויהי דבר יי אל שמואל לאמר: יא נחמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים ויחר לשמואל ויזעק אל יי כל הלילה: יב וישכס שמואל לקראת שאול בבקר ויגד לשמואל לאמר בא שאול הכרמלה והנה מציב לו יד ויטב ויעבר וירד הגלגל: יג ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה ליי הקימתי את דבר יי: יד ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע: טו ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען זבח ליי אלהיה ואת היותר החרמנו: טז ויאמר שמואל אל שאול הרף ואגידה לך את אשר דבר יי אלי הלילה ויאמר לו דבר: יז ויאמר שמואל הלוא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך יי למלך על ישראל: יח וישלחך יי בדרך ויאמר לך והחרמתה את החטאים את עמלק ונלחמת בו עד כלותם אתם: יט ולמה לא שמעת בקול יי ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני יי: כ ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול יי ואלך בדרך אשר שלחני יי ואביא את אגג מלך עמלק ואת עמלק החרמתי: כא וישח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם לזבח ליי אלהיה בגלגל: כב ויאמר שמואל החפץ ליי בעלות וזבחים כשמע בקול יי הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים: כג כי חטאת קטס מרי ואון ותרפים הפצר יען מאסת את דבר יי וימאסה ממלך: כד ויאמר שאול אל שמואל חטאתי כי עברתי את פי יי ואת דבריך כי יראתי את העם ואשמע בקולם: כה ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחוה ליי: כו ויאמר שמואל אל שאול לא אשוב עמך כי מאסתה את דבר יי וימאסה יי מהיות מלך על ישראל: כז ויטב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויָרָע: כח ויאמר אליו שמואל קרע יי את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעה הטוב ממך: כט וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם: ל ויאמר חטאתי עתה כבדני נא נגד זקני עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחויתי ליי אלהיה: לא וישב שמואל אחרי שאול וישתחוה שאול ליי: לב ויאמר שמואל הגישו אלי את אגג מלך עמלק ויגד אליו אגג מעדנות ויאמר אגג אכו סר מר המות: לג ויאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבה כן תשכל זנשים אמה וישסף שמואל את אגג לפני יי בגלגל: לד וילך שמואל הרמתה ושאל עלה אל ביתו בעת שאול: לה ולא יסף שמואל לראות את שאול עד יום מותו כי התאבל שמואל אל שאול ויי חם כי המליך את שאול על ישראל:

למי באנוץ יוסף-טוב אהיו ה יניקם זה יעניי אהלו ?

ויגד שמואל יי הוא שם קלן טוב יאמץ ?

ויגד טוב " הוא אהלו - יעשה טוב " כשם אהלו עקשה קניי/מק נשאלים ?

שמואל א

פרק י

א וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פֶּדֶן הַשְּׂמֹן וַיִּצַק עַל רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁקֶהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מִשְׁחָהּ יִי עַל נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד: **ב** בְּלִכְתָּהּ הַיּוֹם מֵעַמְדֵי וּמִצְאֹת שְׁנֵי אַנְשִׁים עִם קִבְרַת רַחֵל בְּגִבּוֹל בְּנִימָן בְּצִלְצַח וַאֲמָרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ אֲבִיךָ אֶת דְּבַר־הָאֲתָנוֹת וְדָאָג לָכֶם לְאֹמֶר מָה אַעֲשֶׂה לְבָנִי: **ג** וְחִלְפֹת מִשֶׁם וְהִלָּאָה וּבָאתָ עַד אֵלוֹן תְּבוֹר וּמִצְאֹהָ שָׁם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים עֹלִים אֶל הָאֱלֹהִים בֵּית אֵל אֶחָד נִשְׂא שְׁלֹשָׁה גְדִיִּים וְאֶחָד נִשְׂא שְׁלֹשֶׁת כִּפְרוֹת לַחֵם וְאֶחָד נִשְׂא גִבְל יוֹ: **ד** וּשְׂאֵלוּ לָךְ לְשָׁלוֹם וְנִתְּנוּ לָךְ שְׁתֵּי לָחֵם וְלִקְחֹת מִיָּדָם: **ה** אַחֲרַי כֹּן תָּבוֹא אֶל גִּבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם נִצְבִּי פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי כְּבָאָהּ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ חֶבֶל גְּבִיאִים יָרְדִים מִהַבְּמָה וּלְפָנֶיהֶם גִּבְל וְתָרַף וְחִלִּיל וְכִנּוֹר וְהָמָה מִתְּנַבְּאִים: **ו** וְצִלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְיָ וְהִתְנַבֵּיתָ עִמָּם וְנִהְפְּכַתָּ לְאִישׁ אַחֲרַי: **ז** וְהָיָה כִּי תִבְאֵנָה הָאֲתָנוֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לָךְ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ: **ח** וַיִּרְדֹּתָ לְפָנָי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אֲנֹכִי יָרַד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עִלּוֹת לְזִבְחַי וְזִבְחֵי שְׁלָמִים שְׁבַעֲתָ יָמִים תִּוָּחַל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לָךְ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: **ט** וְהָיָה כִּהִפְּנִיתוּ שְׁכֻמוֹ לְלִכְתָּ מֵעַם שְׁמוּאֵל וַיִּהְפֹּךְ לוֹ אֱלֹהִים לִב אַחֲרַי וַיִּבְאוּ כָל הָאֲתָנוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא: **י** וַיִּבְאוּ שָׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל גְּבִיאִים לְקִרְאָתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְּנָבֵא בְּתוֹכְכֶם: **יא** וַיְהִי כָּל יוֹדְעוֹ מֵאֲתָמוֹל שְׁלֹשָׁם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה עִם גְּבִיאִים נָבֵא וַיֹּאמֶר הֲעַם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מָה זֶה הָיָה לָבוֹ קִישׁ הַגָּם שְׂאוֹל בְּנֵיבִיאִים: **יב** וַיֵּטֵן אִישׁ מִשֶׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיָּהֶם עַל כֹּן הִיתָה לְמִשְׁלַח הַגָּם שְׂאוֹל בְּנֵיבִיאִים: **יג** וַיְכַל מִהִתְנַבְּוֹת וַיִּבֵּא הַבְּמָה: **יד** וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאוֹל אֵלָיו וְאֵל נַעֲרָו אֲן הִלַּכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲתָנוֹת וּנְרָאָה כִּי אֵין וּנְבוֹא אֶל שְׁמוּאֵל: **טו** וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאוֹל הַגִּידָה נָא לִי מָה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל: **טז** וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל דָּוִד הַגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת וְאֶת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הַגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל: **יז** וַיִּצְעַק שְׁמוּאֵל אֶת הָעָם אֶל יְיָ הַמְּצַפֶּה: **יח** וַיֹּאמֶר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי הַעֲלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְאַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל הַמַּמְלָכוֹת הַלְחִצִים אֶתְכֶם: **יט** וְאַתֶּם הַיּוֹם מֵאֲסַתֶּם אֶת אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל רְעוּתֵיכֶם וְצָרְתֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לוֹ כִּי מָלַךְ תְּשִׁים עָלֵינוּ וְעַתָּה הִתִּיצְבוּ לְפָנָי יְיָ לְשַׁבְּטֵיכֶם וּלְאַלְפֵיכֶם: **כ** וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכַּד שַׁבֵּט בְּנִימָן: **כא** וַיִּקְרַב אֶת שַׁבֵּט בְּנִימָן לְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַתִּלְכַּד מִשְׁפַּחַת הַמְּטֹרִי וַיִּלְכַּד שְׂאוֹל בֶּן קִישׁ וַיִּבְקֹשׂהוּ וְלֹא נִמְצָא: **כב** וַיִּשְׂאֵלוּ עוֹד בְּיְיָ הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ וַיֹּאמֶר יְיָ הִנֵּה הוּא נַחְבָּא אֶל הַכְּלָיִם: **כג** וַיִּרְצוּ וַיִּקְחֵהוּ מִשֶׁם וַיִּתִּיצַב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבַּהּ מִכָּל הָעָם מִשְׁכֻּמוֹ וּמַעֲלָה: **כד** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל הָעָם הִרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ יְיָ כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּכָל הָעָם וַיִּרְעוּ כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: **כה** וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אֶת מִשְׁפַּט הַמֶּלְכָה וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר וַיִּנַּח לְפָנָי יְיָ וַיִּשְׁלַח שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: **כו** וְגַם שְׂאוֹל הִלָּךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה וַיִּלְכוּ עִמּוֹ הַחִיל אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם: **כז** וּבְנֵי בְלִיעֵל אָמְרוּ מָה יִשְׁעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֶהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כַּמְחַרְרִישׁ:

תרגום

דְּשָׂאוֹל: (א) וְקִישׁ אֲבוּהֵי
 דְּשָׂאוֹל וְנָר אֲבוּהֵי דְאַבְנֵר בֶּר
 אֲבִיאל: (ב) וְהוֹת קָרְבָּא
 תְּקִיפָא עַל פְּלִישְׁתָּאֵי כָּל יוֹמֵי
 שָׂאוֹל וְחָזָא שָׂאוֹל כָּל גְּבַר
 גְּבַר וְכָל גְּבַר עֵבִיד קָרַב וְכַנְשׁ
 יְתִיה לְוֹתִיה: (א) וְאָמַר שְׂמוּאֵל
 לְשָׂאוֹל יְתִי שְׁלַח יְיָ לְרַב־יֹהֵרָה
 לְמַהוּי מְלָכָא עַל עַמִּיה עַל
 יִשְׂרָאֵל וְכַעַן קָבַל לְמִימַר
 פְּתַגְמָא דִּי: (ב) כְּדִנְן אָמַר יְיָ
 צְבָאוֹת דְּכִרְנָא יְת דְּעַבְד
 עַמְלָק לְיִשְׂרָאֵל דְּכַמֵּן לִיה
 בְּאוּרֻחָא בְּמִיִּסְקִיה מִמְּצָרִים:
 (א) וְכַעַן אֲזִיל וְתַמְחֵי יְת דְּבֵית
 עַמְלָק וְתַגְמַר יְת כָּל דִּי לְהוֹן
 וְלֹא תַחֲוֹס עַל־יְהוֹן וְתַקְטוּל
 מִגְּבַר עַד אֲתַתָּא מִעוּלִים וְעַד
 נִיָּק מִתּוֹר וְעַד אֵימַר מִגְּמַל

דוד שאול: נא וקיש אבי-שאול ונר
 אבי-אבנר בן-אביאל: ׀ נב ותהי
 המלחמה חזקה על-פלשתים כל ימי
 שאול וראה שאול כל-איש גבור וכל-
 בן-חיל ויאספּהו אליו: ׀ טו ויאמר
 שמואל אל-שאול אתי שלח יהוה
 למשחך למלך על-עמו על-ישראל
 ועתה שמע לקול דברי יהוה: ׀ ס כה
 אמר יהוה צבאות פקדתי את אשר-
 עשה עמלק לישראל אשר-שם לו
 בדרך בעלתו ממצרים: ג עתה לך
 והפיתה את-עמלק והחרמתם את-
 כל-אשר-לו ולא תחמל עליו והמתה

תולדות אהרן

עשה עמלק. זוהר ויקהל: לך והכית את עמלק. יומא כב:

רש"י

שהיה מדליק נרות לרצים צמזוזות האפלים
 (ויקרא רבה ט ז): (ג) וראה שאול. לשון הוה,
 כשהיה שאול רואה איש גבור חיל, היה אוספו אליו: (א) ועתה שמע לקול דברי ה'. פעם אחת

פירוש רבנו ישעיה

כרשע שהוא מתגבר על חבירו וגוזל ממנו: (ב) אשר שם לו בדרך. שם לו מארב בדרך:

מצודת ציון

וישוסו: (ג) בן חיל. הוא היודע תחבולות המלחמה: ויאספּהו.
 הכניסו אליו: (ב) פקדתי. ענין וזכרון: שם. מלשון שימה:
 (א) והחרמתם. ענין בלין וכריתתה:

מצודת דוד

במקומו אשבעל, והוא איש כושט, וכן ירובעל נקרא גם
 ירובשת (שמואל-ב יא כא) ואף בעת נהרגו בני שאול
 במלחמה (לקמן לא ב), לא חשב ישוי, וזהו כי הוא
 איש כושט, ונשאר חי ומלך, ומה שלא זכר פה את
 אבינדב הנחשב בבני שאול אשר מתו במלחמה, וגם בדברי הימים, אולי לא נולד עדיין בעת ההיא: (ג) דוד שאול. נר
 היה דוד שאול: (נא) בן אביאל. קיש ונר, כל אחד מהם היה בן אביאל: (נב) וראה. כאשר ראה שאול איש גבור וכו',
 היה מאספו אליו: (א) אותי שלח וכו'. רצה לומר, והנך רואה שנתקיים הדבר ודבר ה' בפי אמת, ולזה שמע לקול
 דברי ה' אשר אומר לך, ולא תפקפק בדבריו על היותו דבר זר להחרים את כל הנמצא לעמלק: (ב) פקדתי. וזכר אני
 את אשר עשה עמלק לישראל: אשר שם לו. כפל הדבר במלות שונות לתוספת ביאור: (ג) עתה וכו'. רצה לומר: מאז

מנחת שי

(א) למשחך. השי"ן בקמץ רחב והחית בחטף קמץ במקצת ספרים וספרים אחרים החית בחטף פתח ובס"ס אין מאריך בשי"ן. ורד"ק כתב בפני
 ובשרשים שהשי"ן בקמץ רחב והחית בחטף קמץ וכן במכלול ד' מ' ובלוית חן ס"ז פ"ג ובס' דקדוק ישן כהוב ליל' לא יבא חטף פתח אחר חטף

תרגום

ועד חמר: (ד) וכנש שאול ית
 עמא ומניבון באימרי פסחיא
 מאתן אלפין גברא רגלאי
 ועסרא אלפין ית אנש יהודה:
 (ה) ואתא שאול עד קרתא
 דבית עמלק וטקיס משריתיה
 בנחלא: (ו) ואמר שאול
 לשלמאה אזיל זור אתפרש
 מגו עמלקאה דלמא אשיצינך
 עמיה ואת עבדת טיבו עם פל
 בני ישראל במיסקהון
 ממצרים ואיתפרש שלמאה

מאיש עד-אשה מעלל ועד-יוזק
 משור ועד-שה מגמל ועד-חמור: ס
 וישמע שאול את-העם ויפקדם
 בטלאים מאתים אלף רגלי ועשרת
 אלפים את-איש יהודה: ה ויבא שאול
 עד-עיר עמלק וירב בנחל: ויאמר
 שאול אל-הקיני לכו סרו רדו מתוך
 עמלקי פן-אספך עמו ואתה עשיתה

תולדות אהרן

ויפקדם בטלאים. שם עב: ויבא שאול. שבת נו: וירב בנחל. יומא
 שם: ויאמר שאול אל הקיני. ברכות סג זוהר ויקהל ויקרא:

נסכלת. עתה הזהר בעלמך: (ג) משור ועד שה.
 שהיו בעלי כשפים, ומשנין עלמן ודומין לבהמה:

(ד) וישמע שאול. לשון הכרזה, כמו (לעיל יד כ): ויזעק שאול: ויפקדם בטלאים. אמר לכל אחד
 ואחד, שיקח טלה מנאנו של מלך, ואחר כך מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר
 צם (בראשית לז יב): לא יספר מרוצ: (ה) וירב בנחל. וילחם בנחל. ורבותינו אמרו (יומא כז ב): על
 עסקי נחל רב ודן את עלמו, ומה ששזיל נפש אחת אמרה תורה ערוף עגלה בנחל, ששזיל כל הנפשות
 האלו לא כל שכן, אם אדם חטא, בהמה מה חטאה: (ו) אל הקיני. בני יתרו, שהיו יושבין במדבר
 יהודה בנגב ערד, שהלכו אלל יעבץ ללמוד תורה, וערד הוא עמלק, הכנעני מלך ערד, עמלק היה,

פירוש רבנו ישעיה

(ג) משור ועד שה מגמל ועד חמור. שהיו נעשים בהמה על ידי כישוף: (ד) וישמע שאול את העם. פירוש השמיעם על ידי כרוז שיהיו
 מוכנים ויבואו במלחמה: ויפקדם בטלאים. יש מפרשים שם מקום כמו זיף וטלם ובעלות ויש אומרים שלא רצה למנותם אלא נתן טלה
 לכל אחד ומנה הטלאים: ועשרת אלפים את איש יהודה. מודיע לך אף על פי שהיו מרובים באוכלוסים לא באו כי אם עשרת אלפים
 שהיו מתקנאים שלא היתה המלוכה מהם ולא היו נשמעים לו כל כך: (ה) וירב בנחל. לשון מלחמה ומריבה: (ו) פן אוסיפך עמו. שרשו

מצודת דוד

הכיתם ולא חחרמתם, עתה לך והחרימם מכל ומכל:
 (ו) לכו סרו. הפרדו מעם עמלק, כי פן אוסיפך עמו בעת
 אחרימם, היות בעת כזאת אי אפשר להבחין ולהזהר:
 עשיתה חסד. על יתרו יאמר, והתסד הוא מה שיעץ
 להעמיד שופטים, שהיה טובה לכל ישראל, להקל

מצודת ציון

מעולל. הוא הרך בשנים, כמו (ישעיהו טה ב): עול ימים והוא
 גדול מן היונק: (ה) וישמע. ענין אסיפה הבאה בשמיעת קול
 המאסף, וכן (ירמיהו נ כט): השמיעו אל בבל רבים: ויפקדם.
 ענין מנין ומספר: בטלאים. שם מקום, כמו (יהושע טו כד): זיף
 וטלם ובעלות. ורבותינו ז"ל אמרו (יומא כב ב): בטלאים ממש,
 לפי שאסור למנות את ישראל לגולגולת, ומנאם בטלאים, וכל

אחד לקח טלה מערד שאול, והחזירו למקום מיוחד, ומנו הטלאים וידעו מספר בני ישראל: רגלי. הולכי רגל, לא רוכבים: (ה) וירב.
 מלשון מריבה ומלחמה: (ו) הקיני. משפחת הקיני, מבני חובב חותן משה: אוסיפך. ענין כליון:

השאלות

דבר שמואל - מלבי"ם

ביאור הענין

חטא שאול גדול כל כך והוא נלחם בעמלק והכריתו: (ד) מה רצה
 במ"ש וישמע את העם: (ה) מה פירוש וירב בנחל?:

שרים שחלוש יותר, ואחריהם הבעלי חיים משור ועד שה, ואף
 הבהמות טמאות מגמל ועד חמור, והחמור פחות בשווי מן
 הגמל. והנה מ"ש ולא תחמול עליו ולא אמר ולא תחוס או ולא
 תרחם עליו, יבואר בפסוק ט': (ד) וישמע גם זה הוצעה להגדיל חטא שאול, בל תאמר שהיה ירא את העם כמו שהתנצל אחר כך, כי

שמואל א

פרק יג

א בן שנה שאול במלכו ונשתי שנים מלך על ישראל: ב ויבחר לו שאול שלשת אלפים מישראל ויהיו עם שאול אלפים במכמש ובהר בית אל ואלף היו עם יונתן בגבעת בנימין ויתר העם שלח איש לאהליו: ג ויהי יונתן את נציב פלשתים אשר בגבע וישמענו פלשתים ושאול תקע בשופר בכל הארץ לאמר ישמענו העברים: ד וכל ישראל שמעו לאמר הכה שאול את נציב פלשתים וגם נבאש ישראל בפלשתים ויצעקו העם אחרי שאול הגלגל: ה ופלשתים נאספו להלחם עם ישראל שלשים אלף רכב ושלשת אלפים פרשים ועם כחול אשר על שפת הים לרב ויעלו ויחנו במכמש קדמת בית און: ו ואיש ישראל ראו כי צר לו כי נגש העם ויתחבאו העם במערות ובחוחים ובסלעים ובצרחים ובברות: ז ועברים עברו את הירדן ארץ גד וגלעד ושאול עודנו בגלגל וכל העם חרדו אחריו: ח ויחל שבעת ימים למועד אשר שמואל ולא בא שמואל הגלגל ויפץ העם מעליו: ט ויאמר שאול הגשו אלי העלה והשלמים ויעל העלה: י ויהי ככלתו להעלות העלה והנה שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברכו: יא ויאמר שמואל מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי כי נפץ העם מעלי ואתה לא באת למועד הימים ופלשתים נאספים מכמש: יב ואמר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל ופניי יי לא חליתי ואתאפק ואעלה העלה: יג ויאמר שמואל אל שאול נסכלת לא שמרת את מצות יי אלהיך אשר צוה כי עתה הכין יי את ממלכתך אל ישראל עד עולם: יד ועתה ממלכתך לא תקום בקש יי לו איש כלבו ויצוהו יי לנגיד על עמו כי לא שמרת את אשר צוה יי: טו ויקם שמואל ויעל מן הגלגל גבעת בנימן ויפקד שאול את העם הנמצאים עמו כשש מאות איש: טז ושאול ויונתן בנו והעם הנמצא עמם ישבים בגבע בנימן ופלשתים חנו במכמש: יז ויצא המשחית ממחנה פלשתים שלשה ראשים הראש אחד יפנה אל דרך עפרה אל ארץ שועל: יח והראש אחד יפנה דרך בית חרון והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על גי הצבעים המדברה: יט וחרש לא ימצא בכל ארץ ישראל כי אמרו פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית: כ וירדו כל ישראל הפלשתים ללטוש איש את מחרשתו ואת אתו ואת קרדמו ואת מחרשתו: כא והיתה הפצירה פים למחרשות ולאתים ולשלש קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן: כב והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וחנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יונתן ותמצא לשאול וליונתן בנו: כג ויצא מצב פלשתים אל מעבר מכמש:

יהו יהוה בעלם מן האלף נא, לא נאמן אנני,
 ער נאמת אלהיך?

מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה מְעַלְל וְעַד-יוֹנֵק
 מִשׁוֹר וְעַד-שָׁה מְגַמֵּל וְעַד-חֲמוֹר: ׀ ׀ ׀
 וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת-הָעָם וַיִּפְקְדֵם
 בַּטְּלָאִים מֵאֲתֵימ אֶלְף רַגְלֵי וַעֲשֶׂרֶת
 אֲלָפִים אֶת-אִישׁ יְהוּדָה: ה וַיָּבֵא שְׂאוּל
 עַד-עִיר עַמְלֵק וַיִּרְבַּ בְּנַחַל: וַיֹּאמֶר
 שְׂאוּל אֶל-הַקִּינִי לָכוּ סָרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ
 עַמְלֵקֵי פֶן-אֶסְפְּךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה

וְעַד חֲמוֹר: (ד) וְכַבֵּשׁ שְׂאוּל יֵת
 עִמָּא וּמְנִינֵן בְּאִימְרֵי פִסְחֵיא
 מֵאֲתָן אֲלָפִין גְּבֵרָא רַגְלָאִי
 וְעֶסְרָא אֲלָפִין יֵת אָנֹשׁ יְהוּדָה:
 (ה) וְאַתָּא שְׂאוּל עַד קָרְתָא
 דְּבֵית עַמְלֵק וְטָקִים מִשְׁרִיתִיה
 בְּנַחְלָא: (ו) וַאֲמַר שְׂאוּל
 לְשַׁלְמָאָה אֲוִיל זוּר אֲתִפְרֵשׁ
 מִגּוֹ עַמְלֵקָאָה דְלָמָא אֲשִׁיצִינְךָ
 עִמִּיהָ וְאַתָּ עֲבַדְתָּ טִיבּוֹ עִם כָּל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִיִּסְקָהוֹן
 מִמְצָרִים וְאִיתְפְּרֵשׁ שְׁלָמָאָה

תולדות אהרן

רש"י

נִסְכְּלָתָא, עַמָּה הַזֶּה דְעַלְמָנָךְ: (ג) מִשׁוֹר וְעַד שָׁה. וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים. שֵׁם עַבְדֵי: וַיָּבֵא שְׂאוּל. שַׁבְתָּ נוֹר: וַיִּרְבַּ בְּנַחַל. יוֹמָא
 שֵׁם: וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי. בְּרַכּוֹת סג זוּהוּ וַיִּקְהַל וַיִּקְרָא:

(ד) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל. לְשׁוֹן הַכְּרוּזָה, כְּמוֹ (לְעֵיל יד כ): וַיִּזְעַק שְׂאוּל: וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים. אָמַר לְכָל אַחַד
 וְאַחַד, שִׁיקַח טַלְהָ מִמֵּלְכֵנוּ שֶׁל מֶלֶךְ, וְאַחַר כֵּן מִנֵּה אֶת הַטְּלָאִים, לְפִי שְׂאִסּוֹר לְמִנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂנֵאֲמַר
 בָּס (צִרְאִשִׁית לִצִּיב): לֹא יִסְפַּר מִרוּב: (ה) וַיִּרְבַּ בְּנַחַל. וַיִּלְחַס בְּנַחַל. וּרְצוּמֵינוּ אָמַרְנוּ (יוֹמָא כִּצ צ): עַל
 עַסְקֵי נַחַל רִצֵּ וְדָן אֶת עַלְמּוֹ, וּמֵה צִשְׁצִיל נִפְשָׁ אַחַת אֲמַרְהָ תוֹרָה עֲרוּף עֲגֵלָה צִנְחַל, צִשְׁצִיל כָּל הַנִּפְשׁוֹת
 הָאֵלוֹ לֹא כָּל שָׁקֵן, אִם אֲדַם חֲטָא, צִהַמָּה מֵה חֲטָאָה: (ו) אֶל הַקִּינִי. צִנִּי יִתְרוֹ, שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵי צִמְדָּצֵר
 יְהוּדָה צִנְגָּצֵר עֲרָד, שֶׁהִלְכוּ אֲחַל יַעֲבֹץ לְלַמּוֹד תוֹרָה, וְעֲרָד הוּא עַמְלֵק, הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד, עַמְלֵק הִיָּה,

פירוש רבנו ישעיה

(ג) מִשׁוֹר וְעַד שָׁה מְגַמֵּל וְעַד חֲמוֹר. שֶׁהָיוּ נַעֲשִׂים כַּהֵמָּה עַל יְדֵי כִישׁוּף: (ד) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הָעָם. פִּירוּשׁ הַשְּׂמִיעַם עַל יְדֵי כְרוּז שִׁיְהוּ
 מוֹכְנִים וַיִּבְאוּ בְּמִלְחָמָה: וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים. יֵשׁ מִפְרָשִׁים שֵׁם מְקוֹם כְּמוֹ זִיף וְטֵלַם וּבַעֲלוֹת וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁלֹא רִצָּה לְמִנּוֹתָם אֲלֵא נַחַן טַלְה
 לְכָל אַחַד וּמִנֵּה הַטְּלָאִים: וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה. מוֹדִיעַ לָךְ אִף עַל פִּי שֶׁהָיוּ מְרוֹבִים כְּאוֹכְלוֹסִים לֹא כְּאוֹ כִי אִם עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
 שֶׁהָיוּ מִתְקַנְאִים שְׁלֹא הִיְתָה הַמְּלוּכָה מֵהֶם וְלֹא הָיוּ נִשְׁמָעִים לוֹ כָּל כַּךְ: (ה) וַיִּרְבַּ בְּנַחַל. לְשׁוֹן מִלְחָמָה וּמְרִיבָה: (ו) פֶּן אוֹסִיפְךָ עִמּוֹ. שֶׁרָשׁוּ

מצודת דוד

מצודת ציון

הַכִּיתֶם וְלֹא הִחַרְמַתֶם, עַתָּה לָךְ וְהַחֲרִימֶם מְכַל וּמְכַל:
 (ו) לָכוּ סָרוּ. הִפְרָדוּ מֵעַם עַמְלֵק, כִּי פֶן אוֹסִיפְךָ עִמּוֹ בַעַת
 אַחֲרֵימֶם, הִיְתָה בַעַת כֹּזָאֵת אִי אִפְשֶׁר לְהַבְחִין וּלְהַזְהִיר:
 עֲשִׂיתָה חֲסֵר. עַל יִתְרוֹ יֹאמֶר, וְהַחֲסֵד הוּא מֵה שִׁיעֵץ
 לְהַעֲמִיד שׁוֹפְטִים, שֶׁהִיָּה טוֹבָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, לְהַקְל
 אַחַד לַקַּח טַלְה מֵעֲדָר שְׂאוּל, וְהַחֲזִירוֹ לְמְקוֹם מִיּוּחָד, וּמִנּוֹ הַטְּלָאִים וַיִּדְעוּ מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: רַגְלֵי. הוֹלְכֵי רַגְלֵי, לֹא רוֹכְבִים: (ה) וַיִּרְבַּ.
 מִלְשׁוֹן מְרִיבָה וּמִלְחָמָה: (ו) הַקִּינִי. מִשְׁפַּחַת הַקִּינִי, מִבְּנֵי חוּבָב חוֹתֵן מֹשֶׁה: אוֹסִיפְךָ. עֵנִין כְּלִיּוֹן:

מְעוּלָל. הוּא הֵרֵךְ בְּשָׁנִים, כְּמוֹ (יִשְׁעִיהוּ סה ב): עוֹל יָמִים וְהוּא
 גְּדוֹל מִן הַיּוֹנֵק: (ד) וַיִּשְׁמַע. עֵנִין אֲסִיפָה הַבְּאוּה בְּשִׁמְיעַת קוֹל
 הַמְּאֻסָּף, וְכֵן (יִרְמִיָּהוּ נ כט): הַשְּׂמִיעוּ אֵל בָּבֶל רַבִּים: וַיִּפְקְדֵם.
 עֵנִין מְנִין וּמְסַפֵּר: בַּטְּלָאִים. שֵׁם מְקוֹם, כְּמוֹ (יְהוֹשֻׁעַ טו כד): זִיף
 וְטֵלַם וּבַעֲלוֹת. וּרְבוּתֵינוּ וְלֵאמֹר (יוֹמָא כב ב): בַּטְּלָאִים מִמֶּשׁ,
 לְפִי שְׂאִסּוֹר לְמִנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְגוֹלְגוֹלָתָא, וּמִנְאָם בַּטְּלָאִים, וְכָל
 מִלְשׁוֹן מְרִיבָה וּמִלְחָמָה: (ו) הַקִּינִי. מִבְּנֵי חוּבָב חוֹתֵן מֹשֶׁה: אוֹסִיפְךָ. עֵנִין כְּלִיּוֹן:

ביאור הענין דבר שמואל - מלבי"ם השאלות

שרים שחלוש יותר, ואחריהם הבעלי חיים משור ועד שֶׁהָ, ואף
 הבהמות ממאות מגמל ועד חמור, והחמור פחות בשווי מן
 הגמל. והנה מ"ש ולא תחמול עליו ולא אמר ולא תחוס או ולא
 תרחם עליו, יבואר בפסוק ט': (ד) וישמע גם זה הוצעה להגדיל חטא שֶׁהָ, כל תאמר שהיה ירא את העם כמו שהתנצל אחר כך, כי

ביאור

דבר שמואל - מלבי"ם

הענין

היא השמיע את העם רצה לומר שצוה להכריז מאמר הנביא וכל פקודתו, ובודאי לא היו עומדים נגדו אם היה מוכיחם כל יעברו על דברי נביא, וכן כל תאמר שחם על השלל מפני עניו שהתאוה אל השלל הרב, כי **פקדם בטלאים**, שכי"א לקח מלה מצאן המלך ועל ידי כן ידע מנינם וזה ראה על רוב עשרו: (ה) **ויבא וכו'** וירב **בנחל**, באשר אין מחוקי המלכים לתגר מלחמה בלא איזה עלה כענין מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי, בקש שם מריבה בנחל שלפני ערי עמלק, ששאל אמר שהנחל והבקעה שייך אליו ועמלק רב עמו על זה עד שזה היה עלת המלחמה, ונגם זה מורה שלא קיים המצוה כראוי שלא היה לו לבקש רק סבה מפני שה' צוהו וכמ"ש דוד הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט, לא ריב אחר אשר לא לה' הוא: (ו) **ויאמר שואל אל הקיני**, בנחל הזה היה הקיני רועה צאנו כי הם היו שוכני אהלים, א"ל שיסור ממקום המלחמה **פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד**, וזה הפך מעשה עמלק שנלחם בו, ולא יהיה מקרה אחד לצדיק ולרשע, [פן אוסיפך הפעיל מנחי פ"א כמו אוכידה עיר (ירמיה מ"ו):

מזהר"י קרא

וכן וטכיס ית רתיכוהי. ויש לומר וירב לשון רבבה כלומר התקין אלפיו ורבבותיו. וירב מן רבב. ויסך מן סך סכך: (ו) **אל הקיני**. בני יתרו כדמפרש ויסר קיני מתוך עמלק. שהיו יושבין ביניהן שתאמר ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה אשר בנגב ערד שהלכו ללמוד תורה אצל יעקב: **אויספך**. כתרג' אשיצינך לשון כלייה אויכידה עיר דדינאל מן אבד: **ואתה עשית חסד עם [כל] בני ישראל**. שנאמר כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים. ופי' שמע' אע"פ ששכינה עמהם לנחותם הדרך היה להם נחת רוח מיתרו שהיה מראה להם חנייתם ומסעם שהרי

מנגמל ועד חמור. לקיים תמחה את זכר עמלק שלא יאמרו שור זה או חמור זה של עמלק היה. ומדרש שהיו משנין עצמן לדמות בהמה שהיו בעלי כשפים: (ד) **וישמע שואל**. לשון הכרזה. השמיע קול לצבוא צבא: **ויפקדם בטלאים**. אמר ליטול כל אחד ואחד טלה מצאן שואל ואחר כך מנה הטלאים על שם ולא יהיה נגף ותרג' באימרי פסחא וכן פי' שמע' בליל הפסח מנה הטלאים וכמה בני אדם נמנו על פסח אחד: (ה) **וירב בנחל**. וילחם. וכן וירב בלבן. התחיל להתגרות בעמלק ומדרש דברי ריבות. אם אדם חטא בהמה מה חטאת. ותרג' וטכיס משרייתיה לשון דגל

רלב"ג

כי שם יצאו להלחם, הנה הריב והמלחמ' אח' כאמרו הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בס: (ו) **ויאמר שואל אל הקיני**. הרצון בו וכבר אמר שואל אל הקיני קודם שילחם בעמלק: **ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים**. הנה זה החסד היה כשבא יתרו אל משה המדבר והראה עצמו שמח בהצלחת ישראל ונתן

כמו ממוצע בין טבע הטחור וטבע הטמא והחמור הוא מהמינים הנחותים שבבהמה הטמאה: (ד) **ויפקדם בטלאים**. עשה זה כדי שיפקוד הטלאים ולא יפקוד העם פן יהיה בהם נגף בפקוד אותם כמו שקרה לדוד ולזאת הסבה גם כן מנה אותם בבזק במלחמת נחש מלך בני עמון: (ו) **וירב בנחל**. ר"ל שהוא נלחם עם עמלק במישור

מנחת שי

קמץ בסמוך חוץ מאחד למשוך למלך דשואל ע"כ: (ו) **פן אספך עמו**. במקצת ספרים יש מאריך בסמ"ך ובס"ס המדויקים הוא כאל"ף ובמסורת כ"י אספך ג' חסר וסימן ויאמר שואל אל הקיני. לכן הנני אספך על אבותיך דיאשיהו במלכים. וחברו דדברי הימים עד כאן. והשנים אחרים הם

רד"ק

אותם שלא לצורך הם חסרים שאם כן למה לא לקח יואב מכל אחד שום דבר וימנה הדבר ההוא ולא יהיה בהם נגף וכן כשמנה אותם לצורך צריך שימנה אותם בדבר אחד כמו שואל שמנה אותם בטלאים וכן במלחמה הראשונה שפקדם בבזק שפירושו באבנים כמו שפירשנו: (ה) **וירב בנחל**. שרשו ארב משפמו ויארב מבנין הפעיל או מן הדגוש ומשפמו ויארב והוא הנכון מפני קמצות היו"ד ויש לפרשו ענין ריב ומצה כלומר יצא עמלק עליהם ונלחם אתם בנחל ויונתן חרגם וטקיס משרייתיה ואגח קרבא בנחלא ובדברי רבותינו ז"ל לשון דין הוא רב ודין שואל בעצמו על עסקי נחל כלומר עגלה הערופה בנחל אמ' ומה בשביל נפש אחת אמרה תורה ערוף עגלה כל הנפשות הללו לא כל שכן יצאתה בת קול ואמרה לו שואל אל תהי צדיק הרבה יותר מכוראך: (ו) **ויאמר שואל אל הקיני**. ואע"פ שראינו בכבוש הארץ כי הקיני עלו מעיר התמרים וישבו עם בני יהודה במדבר יהודה הלכו להם כולם או מקצתם לשבת עם העמלקי כי יושבי אהלים היו והיו נוסעים ממקום למקום כפי שהיה מזדמן להם: **פן אוסיפך**. שרשו אסף מבנין הפעיל על דרך אוכיד העיר ענינו לשון כליון: **ואתה עשית חסד**. בעצה שנתן יתרו למשה ונחשב לזרעו אחריו כאילו הם עשו החסד וזהו

שואל והעם הזהירו ולא תחמול עליו שלא יהיה לו פתחון פה: **ועד חמור**. כי אם יחיו מהם שור או חמור יאמרו זה היה משלל עמלק והרי לא נמחה זכר עמלק והכתוב אומר תמחה את זכר עמלק: (ד) **וישמע**. כמו ויאסף וכן תרגם יונתן וכנש כלומר אספם שיהיו נשמעים אליו ללכת למלחמה או פי' אספם על ידי כרוז משמע וכן במשנה באחד באדר משמיעים על השקלים פירוש מכרזיון: **בטלאים**. שם מקום אף על פי שבא בה"א חידיעה ושלא כמנהג הנה כמוהו בקרקע בסכות בשמים ויונתן פירשו כמו ובורעו יקבץ טלאים שתרגומו באמרי פסחיא ואם כדבר יונתן שפסחים היו אם כן זמן פסח היה ובנוב שהיה אהל מועד שם פקדם שהביאו פסחיה' ועל ידי הפסחים ידע מנינים כי פסח לא היה קרב בכמת יחיד ובדברי רבותי ז"ל שמנה אותם בטלאים לא מן הפסחים אלא שאמר להם שיקחו כל אנשי החיל מלאים משלו ויקח כל אחד מלה אחד ואחר כך צוה למנות הטלאים וסמכו על זה הפסוק ואמרו אסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה שנאמר ויפקדם בטלאים אמר רבי אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמר אשר לא ימד ולא יספר יאמרו כל זמן שנמנו ישראל לצורך לא חסרו שלא לצורך חסרו בימי דוד נראה כי אפילו מנה אותם בדבר אחד כיון שמנה

זה היה עיקר הטענה על שאול המלך, שעשה חשבונות רבים והתחכם לעשות מעשיו עפ"י דעתו והבנת שכל מה שנראה ברעתו ושכלו שראוי לעשות, ולא קיים מצות ה' כמו שנצטוו ומשום שנצטווה כן מאת ה', והיה לו לאזור חילו ולצאת ולהילחם בעמלק ולהרוג את כולם משום שכן נצטווה מאת ה', כמו שנאמר לו "לך והכיתה את עמלק והחרתם את כל אשר לו, ולא תחמול עליו, והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שח מגמל ועד חמור", בלא חשבונות של עסקי נחל, ולא להשאיר את אנג חי, ולא לזכות בבהמותיהם כדי להעלות זבחים לה'. ונמצא שלא נתבע שאול על מה שעבר על גוף קיום המצוה ככל, אלא על מה שהתחכם לעשות חשבונות כפי דעתו, ולא ביטל דעתו ורצונו לדעת ה' וקיום מצוותיו בתמימות.

ביטול דעתו ורצונו כפי צויו ה' עדיף מהקפדת עניניו" קריאת

עפ"י דרכנו מירשבות כל הקושיות הנ"ל, וברואי היה שאול אדם גדול, וברואי לא חטא לבטל קיום מצוה בריש גלי חי, אלא עשה הכל עפ"י דין, ולא המורה אשר דיבר ה', והוה מה שאמר שאול לשמואל 'הקטומתי את דבור ה', ואשר שמעתי בקול ה', רק עיקר הטענה עליו היה על דרכו והשקפתו להתחכם ולעשות חשבונות ולעשות מה שנראה לו לפי דעתו הנכדן לעשות, ולא ביטל דעתו כפי דעת קונו לעשות מה שנצטווה בלא שום חשבון עצמי.

ע"ז בא אליו שמואל הביא ואמר לו "ולמה דא שמעת בקול ה' ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני ה'", ופירושו שמיעה מלשון קבלה; היה לך לקבל את דבר ה' כמו שהם, ולא להתחכם ולעשות כדעתך מה שנראה לך יותר ראוי לעשות.

אך עדיין לא הבין שאול טענה זו והשיב "אשר שמעתי בקול ה' ואלך כדרך אשר שלחני ה', ואביא את אנג מלך עמלק ואת עמלק החורמתי. ויקח העם מהשלל צאת ויקר ראשית החרם לזכות לה', אלהיך בגלגל", שטען שאול דהלוא קיים את הכל כדת וכדין, והרי דבר גדול עשה העם שלקחו את הבהמות לזכות לפני ה'.

וע"ז חזר שמואל לומר "החפץ לה' בעולות זבחים כשמוע בקול ה' הגנה שמוע מוכיח טוב להקשיב מחלב אילים", והקשיתו לעיל על נוסח זה שהחפץ ה' בשמוע בקולו מזבחים ובהקשבה בקולו מחלב אילים, אמנם הביאור בזה הוא דהרי סוד ענין הקרבן קרבנות ביאורו במזמור לדוד ה"א (מאמר ב) עפ"י הא דאחא בחז"ל (הובא בתורה שלמה - ויקרא אות נא בשם מדרש החפץ) עה"פ "אדם כי יקריב" (ויקרא א, א) שהאדם מקריב את עצמו וז"ל:

ג. ע"י פתח לודי ח"א ופאתי מן.

הרי שגם לפי"ז נמצא שהתחכם שאול לעשות חשבונות, לקיים המצוה כדרך שסובר בדעתו שעדיף יותר לקיימה, שסבר ובלא עילה וסיבה אצו ראוי לכזא וללחם עמהם. וביאר המלבי"ם שזה היה חטא לשאול, כי לא היה לו להתחכם ולבקש עילה וסיבה עפ"י דרך ונומוסי סדר המלחמות, אלא לקיים צויו ה' בתמימות ולהילחם בעמלק ולכלותם מפני שה' ציווהו.

עיקר חטאו של שאול שהתחכם ונעשה חשבונות עפ"י דעתו

כן ונראה לבאר דוה היה באמת עיקר הטענה על שאול בכל מהלך הנהגתו במלחמה זו, וברואי עשה שאול הכל עפ"י דין חודה ועפ"י הלכה בלא שיבטל קיום מצוה מחיית עמלק, דמה שהחיה את אנג היה בצדק כי היה ברעתו להרוג אח"כ, וכך מה שזכר העם בבהמות ולא הרגום היה בצדק ועפ"י דין כמו שביאר העונג יו"ט הנ"ל. אמנם הטענה על שאול הייתה על עיקר הדבר שכא בהשפנות והתחכמות לעשות מה שעזיף יותר לפי דעתו והבנת שכלו, ולא ביטל דעתו כפי דעת קונו וצויו לקיים מה שנצטווה בתמימות ולהלך ישר כלי לבקש חשבונות רבים.

והרי חזר שאול על הנהגה זו ככמה דברים, שמהחילה נשא ק"ז בעצמו ואמר שאינו ראוי ונכון להמית את העמלקים וקטניהם ובהמותיהם, וגם ביקש למצוא עילה וסיבה עפ"י נימוסי העולם שיהיה נכון להלחם בעמלק משום שספק הנהל שביניהם, כמו כן ביקש חשבונות רבים שלא להרוג את הבהמות משום שירחם עליהם כדכתיב "וירחמול שאול והעם על אנג ועל מיטב הצאן והבקר", וסידר עפ"י דין התורה שיהיה מותר להחיותם ע"י שכל זמן שעמלקי קיים מותר לזכות בבהמתם ולא להרגם, וע"ז רחיה מותר להקריבם לפני ה'.

ב. ויש להעיר מנא ליה להמלבי"ם להוסיף פשע על פשעו של שאול, ולומר שאם ענין זה של יורב בתחילת חטא ורואי בספר שמועה טובה (עמ' קפז) שביאר הדבר, וכך מדייק בהמשך הפסוקים דכתיב (פסוק יח) "וישלח ה' ברך ויאמר לך והחריבה את החטאים את עמלק", ייש לדקדק למה נאמר לשון זה כאן בתוכחה שהחיה שמואל את שאול על שלא שמוע בקול ה', ולמה לא נאמר כן מיד בתחילת בעיקר הצווי שצוה אותו להלחם בעמלק, והם נאמר רק "לך והכית את עמלק והחרתם" ולא נאמר בהוא לישנא "את החטאים את עמלק", רק בתוכחה של שמואל נאמר כן. ולפי דרכו של המלבי"ם הוא מודקדק מאד, דבתחילה לא היה ענין לשמואל להכיר ענין זה, רק ברמז החי ענין זה להחיותו על אשר ביקש המריבה בתחילה ודחייתו של החיית עמלק להילחם בעמלק, ולא יצא להכותם מפני צויו ה' למהות זכר עמלק, ועיקר המצוה של החיית עמלק הוא לזכור מה ששעה עמלק ועם זה להלחם בו, וכך גם אמר שמואל בתחילה "פקדתי את אשר עשה לך עמלק", אבל שאול חופש סיבה למלחמה, וע"ז חזייתו שהקריב את ה' ואת החרימה את החטאים את עמלק", דהיינו שהצווי להלחם הוא נחמה שעמלק הם חטאים כמשעיהם הריעים ולא יריעת סיבה אחרת, ולמה לא קיימת הכיזה בראוי וביקשת סיבה למלחמה.

פעם אחת נסעלתי בהתבוננות שיל' עומד עתה הזוהר בעצמי'
מין עפ"י נראה לבאר המשך הדברים שהקדים שמואל לחילה באזהרה "עתה
שמע לקול דברי ה'", שפירש רש"י פעם אחת נסעלתי עתה הזוהר בעצמך. דיסוד
הענין הוא שכבר עברה פעם על דבר זה שהלכת אחי דעם עצמך ולא ביטלת דעתך
לדברי נביא, כדרכיב התם "ויאמר שמואל אל שאול נסעלתי לא שמרת את מצות ה'
אלהך אשר צו", שגם אז התחכמם שאול לעשות כפי מה שהביך מודעתו שרואי לעשות,
כי עפ"י השבונו של עצמו כך היה ראו לעשות, דמכיון שנפך העם מעליו אמר "הגישו
אלי העולה והשלמים ויעל העולה", כי לפי דעתו כך היה ראו לעשות. אך עצם דבר
זה נחשב לו לחטא ועוון משום שעשה השבונות של עצמו, ולא ביטל דעתו לדברי
הנביא שציוה לו להמתין ולהעלות העולה והשלמים עד בואו, וע"ז אמר לו שמואל
נסעלתי כמו שבאר שם המלבי"ם וז"ל:

"ואמר כו נסעלתי, א"ל מה שהענית להתחכם בשפך על דברי ה', נאמת נסעלת כמו
שלא שפחת את מצות ה', כי לא היה לך לפרש פרושים ולספור ספורות, רק לקיים
בתמימות כדבר הנביא.

וזו מה שהקדים שמואל לכשיו לשאול בציוריו על מצות מחיימת עמלק - 'פעם אחת
נסעלת עתה הזוהר בעצמך', פעם אחת נסעלת כמה שעשית השבונות של ההתחמיות
וסבדות של עצמך, עתה הוזהר בעצמך לקיים ציווי ה' כאשר צוין ולא העשית שום דבר
עפ"י השבונות של עצמך אע"פ שיהיו עפ"י דיין, אלא עלךך להתמעות ולקיים
ציווי ה' כמו שנוצטוית.

"אם קמין אתה בעיני" - שינכרת פעם כמה שמתחית על כבודך
ש"ז עפ"י נראה לכאל מה שהמשיך שמואל לומר לו 'אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי
ישראל אתה וימשחך ה' למלך', והוא עפ"י דברי הגמ' ביומא (כב, ב):

אמר רב יהודה אמר רב כפי מה נעשית שאול [פרש"י - שישל כולותה נפתן] מפני שמואל
על כבודו, שנאמר (ש"א, י כ) 'וכני בליעל אמור מה ישענו ה' ויכתה ולא הבאו לו פתחה
ויהי כמרחיש'...

והדברים המורדים דרכי נעושי שאול משום שמתל על כבודו, הרי מפורש בפסוקים
הג"ל שנועשו משום שלא המתין לשמואל להעלות העולה, ולא התרים את עמלק כראוי.
ונראה דכבר הורגיש רש"י כזה שם (ד"ה נעושו) שכתב וז"ל:

נעשית שאול'. לכאן ליה דבר שיעליו ניסל מפנוו מלכות.

'עכס', כשעה שמתעוררין קרבן נשחט ונורק והם ע"ז המזבח, פעלה אני עליכם כאילו
נפשכם מקרבתם.
ועוד אמרו חז"ל (הובא שם את נה כשם לקוטי תימוני) וז"ל:
קרבן לה" - ולמה נקרא קרבן לפי שמקריב נפשו לפני ברוחו.

והאר"ך כזה הרמז"ך ר"פ וקרא (א, ט) וז"ל:

ויתר ראו לשמוע המעים שאופידיים ברם, כי בעבור שמעשיו בני אדם נגמרים כמהדבקה
ובדבור ובמעשיה. וזה העם כי כאשר חטא ביא קרבן, וספור ודי עילו כנגד המעשה,
והזהר בפיו כנגד המזבח, וישרת באש הקרב והכליות שחם כלי המהדבקה והחאה,
והבריעים כנגד דיוו וחילוי של אדם העושים כל מלאכות, וזוהק הים על המזבח כנגד
דמו כנפשו, כפי שישמש אדם בעשייתו כל אלה כי חטא לאלהו כנגדו ובנפשו, וראוי לו
שישפך דמו וישרף מפיו לילא חסד הבורא שילקה ממנו המזבח וכפו הקרבן וזה שיהא
דמו החיה דמו, נפש החיה נפש, וראשי אברי הקרבן כמד ראשי אברי, והמזבח לדחיות
בהן מורי החרוה שיתפללו עליו. וקרבן החמיה, כעבודי שלא יעלו חרבים מהטוא חמיה.
ואלה דברים מתקבליים מנשיכים את הלל כדברי אמר.

והיינו שנוחשב האדם כאילו הקריב את עצמו לגמרי להקריב, והקרבן נקרב במקום
אדם עצמו, וצריך המקריב להשוב כאילו דמו נשפך וגופו נשרף לעבודת הש"ת,
מבטל עצמו לגמרי כלפי ארון כל העולמים.

והרי זו היחה כונת שאול והעם להקריב קרבנות ולהעלות עולות לפני הקב"ה, וע"ז
מר לו שמואל "החפץ לה' בעולות וזבחיהם כשמוע בקול ה' הזה שמוע מזבח טוב
הקשיב מחלב אילים", פי שאם כוונתו להקריב את נפשו לה' ע"י הקריבת קרבנות
בהמותיהם של עמלק, הקב"ה חפץ יותר שתקריב את עצמך אליו ע"י ביטול דעתך
צונו מפני דעתו וציוויו, דגם ביטול דעת האדם וציווונתו הוא בחינה של הקרבת
צמו, כלשוון המשך חכמה פ"ו וזאת הכונה (ה) 'שהרצונו אינו רוצה להיות
שועבד', ומי שמשעבד את רצונו להקב"ה ומבטל דעתו בפני דעת קונו הוא כבחינת
קרבן קרבן ממש, שמקריב את עצמו וצויו להקב"ה במה שמוסר לו דעתו ורצונו.

וזו שאמר שמואל לשאול שאם רצונו להעלות זבחים ועולות להקב"ה, הרי הקב"ה
פך יותר שתקריב את עצמך לפני ע"י ביטול רצונו ודעתך, כי זהו אופן מעולה יותר
הקריב את העצמות שלך להקב"ה, ובה חפץ הקב"ה יותר מזבח טוב וחלב אילים,
מצא דב הענינים ענין אחד הם, ענין שמיעה והקשיבה לדבר ה' ע"י ביטול דעת
אדם לפניו, וענין זבח טוב וחלב אילים, וזהו מה שאמר שמואל "החפץ לה' בעולות
זבחים כשמוע בקול ה', הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים".

פי' שהשאלה היתה מה הביא את שאול לידי כך שחטא לבסוף וניטל ממנו מלכותו, וע"ז באה התשובה מפני שמחל על כבודו, והיינו שבתחילת מלכותו באו בני בליעל ויכזו את שאול והוא מחל על כבודו ויהי כמחריש.

אולם לכאורה אינו מובן מה הקשר והשייכות בזה שמחל שאול על כבודו למה שבא אח"כ לחטוא במה שלא המתין לשמואל להעלות העולה, ובמה שהחיה את אגג ומיטב הצאן והבקר במעשה של החרמת עמלק.

אמנם לפי דרכנו מובנים הדברים מאד, כי באמת מצד הדין היה ראוי לשאול לעמוד בפני כבודו בפני בני בליעל האלו ולא להיות כמחריש, דקיימא לן (סנהדרין יט, ב) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, אבל שאול התחכם ועשה מדעת עצמו להרבות במדת הענוה ולמחול על כבודו, כנגד מה שציווהו ה', דלדעתו היה נראה יותר שראוי אז להתנהג במדת הענוה, ולהיות מן הנעלבים ואינם עולבים ולמחול על כבודו. וזהו מה שגילו לנו חז"ל שמשם צמת והציץ חטאותיו של שאול, שגם לבסוף לא עמד בנסיון זה של ביטול דעת עצמו לדעת קונו, ולקיים ציוויו בלא חשבונות רבים של עצמו, עד שלבסוף עבר עי"ז על דברי נביא ואח"כ על דבר ה'.

זהו מה שהזכיר לו שמואל עכשיו, 'אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך', דהתכוין בזה להזכיר לו חטאו הראשון שגרם לו לבוא לידי כך, דכשם שאז היית קטן בעיניך להיות כמחריש, ובאמת לא היה ראוי לך לעשות כן, כי משחך ה' למלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, גם עכשיו עברת על פי ה' באותו מהלך ואותו חטא, שגם עכשיו התחכמת לעשות כסברתך ודעתך לחמול על אגג ועל מיטב הצאן והבקר, אבל באמת לא זו הדרך כי ה' חפץ יותר לשמוע ולהקשיב בקולו, ולקבל דבריו וציוויו כדעתו ולא לעשות חשבונות כפי דעת עצמך.

ענף ה'

'וימאסך ה' מומלך'

מלכות בישראל ניתנה למי שמומן למסוד נפשו להקב"ה

יזן עפ"ז נבוא לבאר עומק הענין שמחמת תביעה זו איבד שאול את מלכותו, ונאמר לו 'וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל', כי חומר חטא זה מיוחד ביותר למלך ישראל, כי עיקר המלכות תלוי בדבר זה שייבטל המלך דעתו לרעת הקב"ה.

דהנה על הפסוק הנ"ל "אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך", הביא רש"י פירוש התרגום יונתן וז"ל:

תרגם יונתן שבטא דבנימין עבר בימא כריש כל עמא כמה שנאמר (תהלים סה, כח) 'בנימין צעיר רודם'.

יִשְׂרָאֵל: כח שֵׁם בְּנִימִן | צִעִיר רֹדֵם שָׁרִי
 יְהוּדָה רִגְמַתָּם שָׁרִי זְבֻלוֹן שָׁרִי נִפְתָּלִי:
 כט צוּה אֱלֹהֶיךָ עֲזֹב עוֹזֵה אֱלֹהִים זו
 פְּעֻלַּת לָנוּ: ל מְהִיכֶלְךָ עַל-יְרוּשָׁלַם לְךָ
 יוֹבִילוּ מְלָכִים שִׁי: לא גֵּעַר חֵית קָנָה
 עֲדַת אַבִּירִים | בְּעַגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּם
 בְּרִצֵּי-כֶסֶף בּוֹר עַמִּים קָרְבוֹת יַחְפְּצוּ:

בְּמַעַי אֲמַהוֹן זֶרְעָא דִּישְׂרָאֵל:
 (כח) תִּמְן בְּנִימִין זְעִיר בְּשִׁבְטֵי־
 דְּמִן שִׁירֵי־א נַחַת לִימָא מְטוּל
 הִיכְנָא קַבֵּל מְלֻכוּתָא מִן
 שִׁירֵי־א וּבִתְרֵיהוֹן נַחְתוּ רַבְרָבֵי
 יְהוּדָה רִגְמוּ יְתְהוֹן שְׁבֻטֵי־
 אַבְנִין וּקְבִילוּ רַבְנוּתָא
 בְּתֵרֵיהוֹן רַבְנֵי זְבֻלוֹן הוֹן
 תְּגֵרֵיהוֹן רַבְנֵי נִפְתָּלֵי הוֹן
 גְּבֵרְהוֹן: (כט) פְּקֹד אֱלֹהָא
 עוֹשֵׁבָא אֲתַעֲשֵׂן אֱלֹהָא שָׁרִי
 בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דְּנָן דְּעַבְדַּת

לְנָא: (ל) מִן הִיכְלְךָ תִקְבֵּל קוֹרְבָנֵי־א עַל יְרוּשָׁלַם שְׁכַנְתְּךָ שָׁרִי־א מִפְּנִקְטִיָהוֹן לְךָ יִיתוֹן מְלֻכְיָא קוֹרְבָנֵי־א: (לא) גְּזוּף

רש"י

תולדות אהרן

ישראל. אף עוזרים ממעי חמנו חמרו שירה: ברכות מט כחובות ז סוטה לא (סוטה כ): שם בנימין. סוטה לז:
 (כח) שם בנימין. הצעיר נעשה רודה עליהם: גער חית. פסחים קיא:

רודם. כמו רודם צקמ"ץ משה זכה להיות מלך לפי שירד תחלה לים וכן אמר לו שמואל לשאול (ש"א ט"ו) הלא אם קטן אתה צעיניך ראש שבטי ישראל אתה ותרגמו יונתן שבטא דבנימין עבר צימא צריש כל שאר שבטיא: שרי יהודה רגמתם. מתקנאים זהם וזורקין זהם חזנים וכן שרי זבולון ונפתלי וכן אמר לו נזה אלהיך עוך (סא"א), ד"א (רגמתם רקמתם לבושן צגדי וכו') רקמתם לשון ארגמן, כך חזרו מנחם: (כט) עוזה אלהים וגו'. עכשיו חוזר המשורר לתפלתו שהתפלל יקום אלהים ויפוצו אויביו עוזה אלהים והתגבר אשר כל אלה פעלת לנו: (ל) מהיכלך על ירושלים. וממה שיראו המלכים כבוד היכלך אשר על ירושלים יוצילו לך דורון ושי: (לא) גער חית קנה. זה עמלק שנמשל כחית יער הדר בין הקנים: עדת אבירים בעגלי עמים. עם ששמנו ועשתו כפריס חזירים בתוך שאר האומות שאינם אלא כעגלים לנגדם. מתרפס צרני כסף. אינם מתרצני לכל אדם אלא א"כ מרצה להם מעות: בזר עמים. פזרו את השבטים כד"א (דצרים ל"ג) אף חוצצ עמים ותמיד קרבות יחפצון, חפצים להלחם

מצודת דוד

מצודת ציון

ישראל ר"ל מזרע ישראל כינה הזרע במי המקור ודוגמתו וממי יהודה יצאו (ישעיה מח): (כח) שם. בעבור הירידה אל הים שירדו שם זכה בנימן צעיר השבטים לצאת ממנו שאול המלך להיות רודה ומושל בישראל כי הם ירדו תחלה אל הים ובעבור זה זכו למלוכה כן ארז"ל: רגמתם. היו רוגמים עליהם באבנים כי היו מתקנאים בהם: שרי זבולון וגו'. וכן גם המה ריגמום באבנים ומוסב למעלה לומר ראויים המה לנס כי אינם כפויי טובה ומודים על הנס: (כט) צוה אלהיך. כבר צוה אלהיך העוז והחוזק אשר יבוא לך: עוזה אלהים זו. ר"ל העוז הזו הבא מאלהים אשר עשה על הים הנה זה בעצמו כבר פעלת לנו על הגאולה ההיא כי כל ענייני הגאולה שמורה ומוכנת: (ל) מהיכלך. מכבוד היכלך אשר על ירושלים יהיה הסיבה אשר המלכים יביאו לך מנתה: (לא) חית קנה. זה הוי' ישמעאל הדומה לחיה הדר בין הקנים אשר ביער והמה עדה החזקה: מתרפס. נעשה מרמס ר"ל מוכנע וירוד בעבור רצוי הכסף כי מבלעדי הכסף אין לרצותו להכניע ודון לבו: בזר עמים. בודון לבו מפזר עמים ובכל זמן חפצים במלחמה:

(לא) ראו קרא ה' בשם בצלאל (בן אורי) בן חור למטה יהודה וכו'. הענין דמסירת נפש צריך להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה, ויהודה מסר עצמו בים במסירות נפש, כמו דאיתא בתוספתא דסוטה, וכן חור מסר עצמו בעגל. דהחקירה תעכב [ברצון פנימי] מלמסור נפשו על קדוש השם יתברך כעדות יעב"ץ החסיד. לכן אמר שבעבור זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדי, לכן "וימלא אותו בחכמה ובדעת" וכו' והבן.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרזייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

אָחַר וְאַתָּה וּבֵית־אַבְיָיִךְ תֵּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לָעֵת כְּזֹאת הִגַּעְתָּ לְמַלְכוּת:

משאת משה

אך בדברו אל השליח ידבר עליה שלא לנוכח כמדבר על אשר איננו פה, ויאמר אמרו לה שאל תדמה בנפשה להמלט וכו' כי אם החרש תחריש וכו' והיא ובית אביה יאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגיעה למלכות, והשליח באמור אליה שליחותו ידבר בה לומר כה אמר מרדכי שאל תדמי בנפשך וכו', אך הוא לא דבר כה רק פיו המדבר אליה פנים אל פנים ואומר לה אל תדמי וכו' כי אם החרש תחרישי וכו' למען שים באוני השליח הדברים עצמם אשר ידבר אליה והוא שאמר דברים להשיב אותם בעצמם לה, מה שאין כן אם היה אומר לשליח לאמר שאל תדמה בנפשה כו' והשליח יאמר שאמר אל תדמי בנפשך שאינו משיב הדברים עצמן, שהוא לומר לה ראי שכל כך הקפיד שלא אשנה כי הלשון שהיה לי לומר שהוא לנכח אל תדמי בנפשך וכו' הוא ששם בפי ולא אמר אמור לאסתר שאל תדמה בנפשה וכו', ובוה לא יאשם השליח על דברו לנוכח הדברים הקשים ההם, וזהו להשיב את אסתר שאמר דברים מיוחדים להשיב את אסתר בלי שנוי ותמורה כאשר יצאו מפיו, ולא שאמר לו לומר לה שאל תדמה בנפשה להמלט וכו' שישנה השליח אחר כך ויאמר כמדובר לנוכח אמר לי שאל תדמה בנפשך וכו'.

עוד יתכן באומרו להשיב את אסתר לומר שהשליח לא ישיב אמרים אלה בפני אשר אתה בבית כי הם דברי קושי, רק את אסתר לבדה וזהו להשיב את אסתר.

עוד יתכן באומרו להשיב את אסתר כלומר שלא שת לבו בתשובתו זאת אל בחינת היותה מלכה כי אם להשיב את אסתר משוללת מלכות, שעל כן דעת שפתיו ברור מללו דברים קשים כגידים.

ואשר כפל באומרו החרש תחרישי, זולת מה שכתבנו למעלה, יאמר, כי אם החרש עתה מדבר אל המלך, גם תחריש באבודך שתאלם ולא תוכל להמלט.

או רמוז לה אם החרש עתה מדבר אל המלך גם תחרישי כשתקרא אל המלך כי כבר יהיה

הוא ממש רבינו ע"ה ממקום כבודו אשר בגן עדן, והוא מה שכתבנו מרבותינו ז"ל (אסתר רבה ז יח) שהודיע אליהו למרדכי מאמר משה שאמר לו שיתפלל משה משם ומרדכי מכאן ותהיה תפלתם נשמעת. ובוה יאמר אם החרש תחרישי את, אך לא משה, והיא ידעה זה כמו שכתבנו, שזהו ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו שהוא כל אשר קרהו עם אליהו להגיד לה, וזהו אומרו אם החרש את בלבד תחרישי אך יש זולתך שלא יחריש הוא משה, באופן שריוח והצלה יעמוד ליהודים מקום אחר שהוא ממש מגן עדן שהוא לא ימתין עד יקראך המלך, ונמצאת ההצלה באה ולא בא מצדתך, וזהו שמלת רוח חסרה יו"ד לרמז כי הריוח שיבא ממקום הוא ממי שאינו גוף כי אם רוח. ובהיותך בלתי מסתכנת על ההצלה נמצא עון שאול שגרם כל הרעה הזאת בלתי מתכפר, ועל כן את ובית אביך שמבית שאול שגרם הרעה תאבדו, על כן הסתכני לכפר על בית אביך, הביטי וראי איך דברי אמת שאם לא כן מאין ולאין בהיות כל ישראל עבדים בגלות את עלית למלוכה, אך מי יודע אם לעת כזאת לתקן אשמת שאול הגעת למלכות שתתקן דבר מלך כמוך. והנה מהראוי יאמר לעת הזאת ולא לעת כזאת, ויתכן יאמר לעת כמו זאת שהוא למה שנגזר לעת שלשה עשר לאדר שהיא כעת זאת שהיא שלשה עשר לניסן הגעת למלכות.

עוד יתכן באומרו להשיב את אסתר עם היות יודע שלהשיב לה היה הדבר, והוא כי אמר דברים קשים אל תדמי וכו' ואת ובית אביך תאבדו על כן לבל יראה השליח כאשם באומרו למלכה הדברים ההם, או ימאן להיות שליח בדבר הרע הזה, או ישנה, על כן מה עשה התחכם לומר דברים כאילו פי מרדכי מדבר לנוכח אתה, לבל תשית לב היא אל השליח רק הוא המדבר אשר עליו לא תקפיד, והוא כדרך לשון בני אדם על כיוצא בשליחות זה שאם ידבר אל אסתר פה אל פה יאמר אליה אל תדמי וכו' כי אם החרש תחריש וכו' ואת ובית אביך תאבדו וכו' הגעת למלכות

אסתר רבה (וילנא) פרשה ד סימן ט

ט אם על המלך טוב יצא דבר מלכות אמר לו אדוני המלך דבר אתה מוציא מפ"ך ואני מכניס את
 ראשה בדיסקוס, ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור וגו', אמר ר' חנינא בריה דר' אבהו כתיב (איוב
 ה') כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפינה, בלשון שנטלה מלכות מזקנה שאמר לו שמואל (ש"א
=שמואל א' = ט"ז) ונתנה לרעך הטוב ממך, בו בלשון חזרה לו המלכות הה"ד ומלכותה יתן המלך
לרעותה הטובה ממנה.

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

וזהו שאמר לה מרדכי שאם לא תיכנסי והחרי תחיריני בעת כזאת, אז יצאת וכינת אבדך תאבדו, כי לא יתוקן חטא שאול המלך, ורק ע"י שתעשי מעשה זה של הבריחה נפש, להיכנס להצלת ישראל למרות חששת סכנת נפשך, תחזירי את מלכות שאול לתקוננה, כמו שעשה וקנן בנימין שקפץ תחילה לתוך הים ומאז זכית לשלשל מלכות בית שאול.

ולפי"ז מיושב מה שהקשינו ע"ד המגילה סתרים הנ"ל, ומאחר שסבר מרדכי שאין להתעסק בהשתדלות כי הסיכוח לא יועיל לאחר שנוגדה ונתחמה הגזירה, א"כ מודע צורה לאסתר לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמדה, ולפי דרכנו הדבר מיושב בטוב טעם, דרכר זה עכ"פ היה נצרך כשבביל תיקון חטא שאול, למסור נפשה למען ה', והיינו ע"י שתעשה מעשה זה של מסירות נפש למען הצלת כלל ישראל, כי בזה תחקן את מה שלא מסר שאול נפשו, שזה היה חסרון בעיקר יסוד מלכותו, כמו שאמר לו שמואל 'אם קטן אהה בעיניך ראש שבטי ישראל אהה' וכמשנתי.

ועפ"י דברינו מבואר היטב מה שביאר הג"ר חיים שמואלוביץ זצ"ל, דעפ"פ שאמרה אסתר טענה של הגיון, שעפ"י דרכי השתדלות ראוי לה להמתין להקראות אל המלך בזמן מועט, אעפ"כ ציחה עליה מרדכי להיכנס אליו תוך ומד ולא לעשות השבונות של יאני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש יום, דעומק הדבר הוא שבזה תלוי קיומן וקיום בית אבדך - ב"ח מלכות שאול, כי בזה תחקני חטאו של שאול שעיקרו היה מה שעשה השבונות מודעת עצמו, ולא ביטל דעתו לציוני ה' וציוני הנביא, ותחיקון להטא זה תלוי כמה שאת נכדתו היכנס אל המלך להציל את ישראל תיכף ומיד בלי לעשות השבונות עפ"י סברת שכלך, שתעשי בזה ההיפך הגמור ממה שעשה שאול וקנן בהטאו וע"ז יתוקן.

וכינתר שע"י מעשה זה של כניסת אסתר אל המלך הביאה אסתר להשלים את מה שהשאיר שאול המלך את אגב בחיים ומזה יצא המן הרע הזה, שעכשיו תשלים אסתר הכרחת זרע עמלק ורחלו את המן על העץ. והדברים נפלאים לפי הנ"ל, שאסתר תיקנה בזה את מעוונתו של שאול, שכנגד מה שלא מסר שאול נפשו, ולא ביטל דעתו לציוני ה' ועשה השבונות מודעת עצמו, ומחמת כן השאיר את אגב בחיים שיצא ממנו המן כן אמרתה האגבי, לעומת זה וננסה אסתר אל המלך מתוך מסירות נפש, בלי לעשות השבונות כמו שנראה לה עפ"י דעה וסברת שכלה, אלא שמעה למה שציווה לה מרדכי, ועי"ז הביאה לחלוח את המן האגבי צורך ההיחידים, וכזה נתקן ונתמכר חטאו של שאול, וזהו מש"כ האלשיך הק' 'זכיהותך בלתי מסתכנת על החצלה נמצא עון שאול שגם כל הרעה הזאת בלתי מתמכר', אבל אם תעשי כן אז יחכפר עון שאול ואת נכבת אבדך לא תאבדך. וכזה מוכן מה שיזכר בשם הארי הקרוי יחידו מש"כ

וכך נרמז בגמ' מגילה (יב, ב):
כנסת ישראל אמרה לאדוד גיבא, ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי פניו... ומה שילם לי ימיני ולא קטילה שאול לאגמ דאיתליד פנייה המן דכנענר לישראל.

וכן כתב האלשיך הק' לעיל (ב, ה) דל"ל:
נמצא כי אל כל זה סיבה ראשונה שאול בחרד ה'. כי לילא הוא החזיר את אגב מלך עמלק חי לילה אחד, כמנעט כסדים היו לראבד שרד, אך בלילה ההוא כאשר שכב שם נדבבה לו שפחה ויבא אליה והנה לו התלך את אבי אבית המן הרע הזוא, ונמצאת המכשלה הזאת תחת יד שאול כי הוא היכב ב"את המן לעולם... ותהי עצת קדישי ישראל ירדה המגאל השי אשה [פי' אשה] לתקן אשמת שאול הגורם... (כאשר נסתמו ישראל על יד מה שגמל להביא את המן, כן נסתפו הוא והנדה למות נפשה להעלים, ועל כן ירדה מלכה כמות, וההביאה עצמה בל יקדחה למלך כשאול שנחבא אל הכלים...)

ובפשוטו הכוונה בזה היא שע"י שתציל אסתר את ישראל מהמן הרשע, היא תחקן את חטא שאול שגורם להמן לבוא לעולם. אמנם מלשון האלשיך הק' מבואר דהתיקון ירדה מצד ה'מלכות' של אסתר, כמו שפירש יומי יודע אם לעה כזאת הגעה למלכות, והיינו 'שתחקן דבר מלך כמון', ודבר זה צריך ביאור.

ע"י מסירות נפש של אסתר יתקן את חטא שאול שלא נפשי נפשי
כאן אמנם לפי דרכנו הרי זה מתבאר כמין חומר, שהרי יסוד חטאו של שאול נתבאר לעיל שהיה כמה שהתחכם לעשות מה שנראה לו לפי דעתו, ולא ביטל דעתו לציוני ה' כמו שנגזרה, ומחמת כן איבד את מלכותו. ונתבאר היטב כי עיקר המלכות בישראל תלויה בכח המסירות נפש וביטול העצמיות כלפי הקב"ה, וזה כולל ביטול דעתו ורצונו לכל מה שמצוהו ה' בלא לגטות ימין ושמאל עפ"י השבונות והתחכמויות.

ומגילא מוכן מה שאמר מרדכי לאסתר שמוטל עליה למסור נפשה ולהוכנס אל המלך, כי בזה היא תחקן את ענין המלכות של בית אבית. כי המלכות שלה הרי באה לה בירושה משרוש מלכות שאול, ששרשה כמה שמסר בנימין נפשו בקריעת ים סוף כמו שאמר שמואל לשאול 'ראש שבטי ישראל אהה', וכיין שפנס שאול במלכותו כמה שלא מסר נפשו בביטול דעתו ורצונו לציוני ה', והניח את אגב בחיים מתוך השבון והתחכמות לפי דעתו, ומתוך כך נולד המן כן אמרתה האגבי, אמר מרדכי לאסתר שהתיקון לחטא זה הוא שתמסרי את את נפשך להצלת ישראל ע"י כח המלכות שלך, כמו שפירש האלשיך הק' 'ומי יודע אם לעת כזאת' - לתקן אשמת שאול - הנעת למלכות - שתחקן דבר מלך כמון. דמנצ המלכות שלך את צריכה למסור נפשך לתקן מה שלא מסר שאול את נפשו הקדים ציוני ה'.